

Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler

Smoking Prevalance and Affecting Factors among Nursing School Students

Sema Çifçi¹, Vasfiye Bayram Değer^{2*}, Günay Saka³, Ali Ceylan³

¹Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dr. Öğrencisi

²Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Mardin

³Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Diyarbakır

ÖZET

Amaç: Sigara kullanımı dünyada ve Türkiye’de önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sigara bağımlılığı ile etkin mücadelede sağlık profesyonellerine önemli görevler düşmektedir. Sigaraya başlama yaşının, başlama nedenlerinin, çocuklarda ve gençlerde içme oranlarının saptanması önemlidir. Bu araştırma, Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu hemşirelik bölümü öğrencilerinin sigara içme düzeyleri ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitseldir.

Araştırmanın evrenini Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileridir (377 kişi) 30 Kasım 2015-16 Aralık 2015 tarihleri arasında sınıfta bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 309 öğrenciye 2 bölümden (sosyo-demografik özellikler ve sigara kullanımına ilişkin sorular) oluşan bir anket uygulanmıştır. Veriler paket programında değerlendirilmiş ve verilerin analizinde sıklık, ortalama, ki-kare kullanılmıştır, $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %34.3’ü sigara içmektedir. Öğrencilerin baba eğitim düzeyi ve cinsiyetleri ile öğrencilerin sigara içme durumu arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık mevcuttur. Öğrencilerin ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişim trendinde sigara içme oranlarının arttığı görülmektedir ($p < 0.05$). Öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırada %31.1 ile keyif ve zevk için sebebi yer almaktadır. Sigara içen öğrencilerin %64.1’i sigarayı 18 yaşın altında denediğini ve sigara içen öğrencilerin %26.4’ü arkadaşlarına özendiğini ifade etmiştir.

Sonuç: Araştırmaya katılan öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı, baba eğitim düzeyi, cinsiyetleri, ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişimi, yakın arkadaşlarının sigara içme alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mardin, sigara, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

Objectives: Smoking is an important public health problem in the world and Turkey. There are special roles of health professionals for effective fighting to cigarette dependence. It is important to know age of smoking initiation, reasons of smoking, patterns of smoking in young people. This research was performed to determine the smoking prevalence and the influencing factors of the nursing school students in Artuklu University in Mardin.

Materials and Methods: This is a cross-sectional study. The total population of study is 377 nursing school students in Artuklu University in Mardin.

A questionnaire consisting of 2 parts (socio-demographic characteristics and smoking-related questions) was applied to 309 students who were in the class between 30 November and 16 December 2015.

The results were analyzed using the Statistical Package for the Social Sciences 18.0. The data was presented descriptively as frequency, percentage, mean and standard deviation. Categorical responses were analyzed using χ^2 statistics. Statistical significance was set at $p < 0.05$.

Results: 34.3% of the students who participated in the survey were smokers. Statistical significance was determined between father's educational level and gender of students and smoking status of students ($p < 0.05$). Statistical significance was found between smoking status of students and smoking habits of mothers, elder sisters and close friends. The increase in the smoking rate affected the courses of the students negatively ($p < 0.05$). Enjoyment and pleasure, 31.1%, is the first reason among the reasons for the students to start smoking. 64.1% of the smokers stated that they tried smoking under 18 and 26.4% of smokers stated that they were influenced by their friends.

Conclusion: The statistical significance was determined between the smoking status of the students participating in the research and the smoking habits of the parents, elder sisters and close friends, fathers' education level, gender, change of the course situation to worse and smoking habits of close friends.

Key Words: Mardin, smoking, university students

Giriş

Sigara tüketimi sadece ülkemizde değil dünya genelinde önemli bir halk sağlığı problemidir. Sigaranın ana maddesi olan tütünün de diğer uyuşturucu maddeler (eroïn, kokain vb.) kadar bağımlılık yapma potansiyeli vardır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sigara bağımlılığını “düzenli olarak günde bir sigara içme olarak tanımlamış, sigarayı dünyanın en hızlı yayılan ve en uzun salgını” olarak gördüğünü ifade etmiştir (1). Sigaranın zararları sadece kullanan kişiyle sınırlı değildir. Pasif içiciler üzerindeki zararlı etkileri de göz önünde bulundurulduğunda bu alışkanlığın önemi daha da artmaktadır (2). Bugün, dünya genelinde 1.1 milyar kişi sigara içmektedir. Bu sayının 2025 yılında 1.6 milyar kişiye ulaşması öngörülmektedir. Sigara tüketim oranları bu şekilde devam ederse bugün hayatta olan yaklaşık 500 milyon kişi sigara kullanımına bağlı hastalıklar nedeniyle yaşamını kaybedecektir. Bu sayının yarısından fazlası bugünün çocukları yarının gençleridir (3). Türkiye dünyanın en önemli tütün üreticilerinden biri olduğu gibi aynı zamanda tütün tüketiminde de maalesef ön sıralardadır (4). Kişi başına düşen sigara tüketiminde, Avrupa ülkeleri arasında Yunanistan’dan sonra 2. sırada olan Türkiye’de sigara alışkanlığı da giderek artmaktadır (5-7). Türkiye’de yetişkin nüfusun yaklaşık yarısı (17 milyon kişi) sigara içmekte ve buna bağlı olarak her yıl yaklaşık 100 bin kişi hayatını kaybetmektedir. Gerekli önlemler alınmazsa 2025 yılına geldiğinde her yıl 240 kişinin sigaranın neden olduğu hastalıklara bağlı olarak hayatını kaybedeceği öngörülmektedir (3). Bağımlılık yapıcı madde kullanımı açısından nüfusun en riskli kesimini gençler oluşturmaktadır (8-11). Gençlerin bu tür maddeleri kullanmaya başlamasının nedenleri arasında heyecan aramak, heveslenmek, eğlenmek, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını gidermek kendini ispatlamak, sorunlardan uzaklaşmak vb. farklı faktörler rol almaktadır (9). Tütün kullanımı ve bağımlılığı ile mücadelenin etkin bir şekilde yürütülmesinde sağlık çalışanları önemli birer aktördür. Etkin bir mücadele öncesinde ise sağlık çalışanlarının sigara kullanma alışkanlıklarının ve sigaraya karşı tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Geleceğin sağlık çalışanı olacak olan hemşirelik bölümü öğrencilerinin sigaraya başlamasını önlemek veya halen sigara içenlere sigarayı bıraktırmak, toplum genelinde yürütülen sigara ile mücadelede önemli bir adımdır. Bu açıdan, öğrenciler arasında sigaraya başlama yaşının, nedenlerinin ve sigara içme

oranlarının tespit edilmesi mücadeleye yön verecektir (12).

Gereç ve Yöntem

Artuklu Üniversitesi Mardin’de eğitim veren tek üniversite olup lisans eğitimi veren 7 bölüm, önlisans eğitimi veren 6 bölümü vardır. 2015 - 2016 yılındaki kayıtlara göre Lisans öğrencisi sayısı toplam 3.062 (1.693/Kız, 1.369/Erkek), önlisans öğrencisi sayısı ise toplam 3.987’dir (1.438/Kız, 2.549/Erkek).

Bu araştırma kesitsel, tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Mardin Artuklu Üniversitesi’ne bağlı Sağlık Yüksekokulunda lisans öğrenimine devam eden Hemşirelik Bölümü öğrencileri (377 kişi) oluşturmuştur. Etik kurul izninin alınmasının ardından 30 Kasım 2015-16 Aralık 2015 tarihleri arasında anket uygulaması sırasında sınıfta bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 169’u kız 140’ı erkek olmak üzere toplam 309 öğrenciye 2 bölümden (sosyo-demografik özellikler ve sigara kullanımına ilişkin çoktan seçmeli ve evet/hayır şeklinde sorular) oluşan bir anket uygulanmıştır. Her gün ve ara sıra sigara içenler ‘İÇİYOR’ olarak değerlendirilmiştir. 62 öğrenci araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir. Cevaplılık oranı %83.28 olmuştur. Veriler SPSS paket programında değerlendirilmiş ve verilerin analizinde sıklık, ortalama, ki-kare kullanılmıştır, $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın kısıtlılıkları: Öğrencilerin %16.72’si sınıfta bulunmadığı ve araştırmaya katılmayı kabul etmediği için çalışma dışındadır. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrencilerin sigara kullandıkları için çalışmaya katılmamış olabilecekleri araştırmamızın kısıtlılıklarındandır.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %54.7’si kız, %45.3’ü ise erkek’ tir. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.29 ± 2.18 olup maximum 33, minimum 18 yaştır. Öğrencilerin %37.2’ si 4. sınıftadır. Gruptaki öğrencilerin %58.6’sı ekonomik durumunu orta olarak nitelendirmektedir, %38.5’ i ailesiyle kalmaktadır, %43.0’i ders durumunu iyi, iyi gidiyor şeklinde yorumlamıştır. Öğrencilerin annelerinin %53.1’i okur yazar değildir, babalarının %52.1’inin eğitim düzeyi ilkökul ve altı’dır. Gruptaki öğrencilerin

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Demografik Özellikler (n=309)	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	169	54,7
Erkek	140	45,3
Yaş Grupları		
18-20	112	36,2
21-24	180	58,3
25-28	14	4,5
28 ve Üstü	3	1,0
Sınıf		
1	60	19,4
2	53	17,2
3	81	26,2
4	115	37,2
Ekonomik Durum		
Çok İyi	8	2,6
İyi	67	21,7
Orta	181	58,6
Kötü	45	14,5
Çok kötü	8	2,6
Kaldığınız Yer		
Ailenizle	119	38,5
Yurtta	103	33,3
Tanıdıkların yanında	24	7,8
Bekârevi	63	20,4
Derslerin Durumu		
İyi, iyiye gidiyor	133	43,0
Kötü, kötüye gidiyor	50	16,2
Değişiyor	126	40,8
Toplam	309	100,0

annelerinin %96,4'ünün gelir getirici bir işi yokken, düzenli geliri olmayan baba oranı %28,2'dir. Öğrencilerin annelerinin %73,8'i sigara içmezken, babalarının sigara içme oranı %45,6'dır. Yakın arkadaşlarının çoğunun sigara içme durumu %24,6' dır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere ait tanıtıcı özellikler Tablo 1 ve Tablo 2 'de verilmiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin yakınlarının sigara alışkanlığı ile ilgili yanıtları tablo 3'de verilmiştir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin sigara içme durumlarıyla sigara kullanımına ilişkin özellikleri tablo 4'te verilmiştir. Öğrencilerin

Tablo 2. Öğrencilerin Ailelerine Ait Tanıtıcı Özellikleri

Demografik Özellikler (n=309)	Sayı	%
Baba eğitimi		
Okuryazar değil	30	9,7
Okuryazar	36	11,7
İlkokul	95	30,7
Ortaokul	55	17,8
Lise	59	19,1
Üniversite	34	11,0
Baba çalışma durumu		
Ücretli işçi (düzenli geliri olan)	39	12,6
Maaşlı, memur	72	23,3
Yevmiyeli çalışan(mevsimlik işçi)	26	8,4
Kendi hesabına çalışıyor (düzenli gelir var)	40	12,9
Kendi hesabına çalışıyor (düzenli geliri yok)	87	28,2
İşveren (yanında işçi çalıştırıyor)	13	4,2
Ücretsiz aile işçisi	32	10,4
Anne eğitimi		
Okuryazar değil	164	53,1
Okuryazar	52	16,8
İlkokul	52	16,8
Ortaokul	23	7,4
Lise	14	4,5
Üniversite	4	1,4
Anne çalışma durumu		
Hayır	298	96,4
Evet	11	3,6
Toplam	309	100,0

%34,3' ü sigara içmektedir.

Araştırmaya alınan sigara içen öğrencilerin sigarayı deneme yaşıyla ilgili özelliklerinin dağılımı tablo 5 'de verilmiştir. Öğrencilerin %64,1'inin sigarayı deneme yaşı 18 yaş altıdır.

Sigara içen öğrencilerin sigaraya başlama nedenleriyle ilgili özellikleri tablo 6'da verilmiştir. Sigara içen öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arasında ilk sırada %31,1'i keyif ve zevk için, ikinci sırada %26,4 ile stress, sıkıntı, üçüncü sırada %21,7 ile özel bir nedeni yok gibi nedenler yer almaktadır.

Araştırma kapsamına alınan sigara içen öğrencilerin sigara içme konusunda birilerine özendiyseniz kime özendiniz sorusuna yanıtlarının

dağılımı tablo 7’de verilmiştir. Sigara içen öğrencilerin %26.4’ü arkadaşlarına, %50.0’i ise hiç kimseye özenmedim ifadesini kullanmışlardır.

Araştırma kapsamına alınan sigara içen öğrencilerin sigaranın sağlığını üzerine olumsuz etkileri olabileceğinden endişe ediyormusunuz? sorusuna yanıtlarının dağılımı tablo 8’de verilmiştir. Öğrencilerin %62.3’ü endişeleniyorum yanıtını vermiştir.

Sigara içen öğrencilerin sigarayı bırakmayı

istemeleriyle ilgili düşüncelerinin dağılımı tablo 9’da verilmiştir. Öğrencilerin %55.7’si bırakmayı istiyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin %44.3’ü hayır, istemiyorum yanıtını vermiştir.

Araştırma kapsamına alınan sigara içen öğrencilerin sigarayı bırakmayı denediniz mi? sorusuna yanıtlarının dağılımı tablo 10’da verilmiştir. Öğrencilerin %45.3’ü sigarayı bırakmayı denediğini ifade etmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Yakınlarının Sigara Alışkanlığı İle İlgili Yanıtlarının Dağılımı

Öğrenci Yakınlarının Sigara İçme Durumu (n=309)	Sayı	%
Baba Sigara İçme Durumu		
Hayır, hiç içmedi	97	31,4
Evet içiyor	141	45,6
İçiyordu bıraktı	71	23,0
Anne Sigara İçme Durumu		
Hayır, hiç içmedi	228	73,8
Evet içiyor	41	13,3
İçiyordu bıraktı	40	12,9
Büyük Erkek Kardeş Sigara İçme Durumu		
Hayır	133	43,0
Evet	132	42,7
Erkek kardeşi yok	44	14,3
Abla Sigara İçme Durumu		
Hayır	207	67,0
Evet	51	16,5
Kız kardeşi yok	51	16,5
Yakın Arkadaşların Sigara İçme Durumu		
Çoğu sigara içiyor	76	24,6
Bazıları sigara içiyor	181	58,6
Hiçbiri sigara içmiyor	52	16,8
Toplam	309	100,0

Tablo 4. Öğrencilerin Sigara İçme Durumlarıyla Sigara Kullanımına İlişkin Özellikleri Dağılımı

Öğrencilerin Sigara İçme Durumu (n=309)	Sayı	%
İçmiyor*	203	65,7
İçiyor **	106	34,3
Sigara Alışkanlığı Özellikleri (n=309)		
Yaşamımda hiç sigara içmedim	122	39,5
Geçmişte denemiştım şimdi asla içmiyorum	81	26,2
Sigara içiyorum	106	34,3
Toplam	309	100,0

*Hayatımda hiç (bir nefes bile) sigara içmedim, Geçmişte içmişim, fakat şimdi asla içmiyorum şıkları içmiyor başlığı altında toplanmıştır.

**Hayatımda sadece birkaç kez sigara içmeyi denedim, bazen içiyorum fakat haftada 1’den az, haftada genellikle 1-6 sigara içerim, haftada genellikle 6’dan fazla sigara içerim şıkları içiyor başlığı altında toplanmıştır.

Tablo 5. Sigara İçen Öğrencilerin Sigarayı Deneme Yaşıyla İlgili Özelliklerinin Dağılımı

Sigarayı deneme yaşı (n=106)	Sayı	%
18 yaş altı	68	64.1
18 yaş ve üstü	38	35.9
Toplam	106	100.0

Tablo 6. Öğrencilerin Sigaraya Başlama Nedenleriyle İlgili Özellikleri

Sigaraya başlama nedenleri (n=106)	Sayı	%
Keyif ve zevk için	33	31.1
Stres, sıkıntı	28	26.4
Özel bir nedeni yok	23	21.7
Merak ettim	11	10.4
Özendim	11	10.4
Toplam	106	100.0

Tablo 7. Sigara İçen Öğrencilerin Sigara İçme Konusunda Özendikleri Kişilerin Dağılımı

Sigara İçme Konusunda Özendikleri Kişiler (n=106)	Sayı	%
Hiç kimseye	53	50.0
Arkadaşıma	28	26.4
Babama	6	5.7
Anneme	5	4.7
Ünlü kişilere	5	4.7
Reklamlara	4	3.8
Öğretmenime	3	2.8
Kardeşıme	2	1.9
Toplam	106	100.0

Tablo 8. Sigara İçen Öğrencilerin Sigaranın Sağlığa Olumsuz Etkileriyle İlgili Düşüncelerinin Dağılımı

Sigaranın Sağlığa Olumsuz Etkileriyle İlgili Düşünceleri (n=106)	Sayı	%
Endişeleniyorum	66	62.3
Endişelenmiyorum	40	37.7
Toplam	106	100.0

Tablo 9. Sigara İçen Öğrencilerin Sigarayı Bırakmayı İstemeleriyle İlgili Düşüncelerinin Dağılımı

Sigarayı Bırakmayı İstemeleriyle İlgili Düşünceleri (n=106)	Sayı	%
Evet, bırakmayı istiyorum	59	55.7
Hayır, istemiyorum	47	44.3
Toplam	106	100.0

Tablo 10. Sigara İçen Öğrencilerin Sigarayı Bırakmayı Denediniz mi? Sorusuna Yanıtlarının Dağılımı

Sigarayı Bırakmayı Denediniz mi? (n=106)	Sayı	%
Evet	48	45.3
Hayır	58	54.7
Toplam	106	100.0

Öğrencilerin bazı tanımlayıcı özelliklerine göre sigara içme durumları tablo 11 ve 12'de verilmiştir. Erkek öğrencilerin (%52.9), 21-24 yaş arası olan öğrencilerin (%65.1), ders durumu kötü ve değişken olan öğrencilerin daha fazla sigara içtikleri görülmektedir (Tablo 11). Yakın arkadaşlarının çoğu sigara içen öğrencilerin de (%65.8) daha fazla sigara içtikleri görülmektedir (Tablo 12).

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sigara içme alışkanlığı ile sınıfları ($p>0.05$), baba mesleği ($p>0.05$), anne eğitim düzeyi ($p>0.05$), anne mesleği ($p>0.05$), ailedeki kişi sayısı ($p>0.05$), ailedeki çocuk sıralaması ($p>0.05$), ekonomik düzeyleri ($p>0.05$), anne-babanın birbirleriyle ilişkileri ($p>0.05$), anneleriyle ilişkileri ($p>0.05$), babanın sigara içme alışkanlığı ($p>0.05$), büyük erkek kardeşin sigara alışkanlığı ($p>0.05$) arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmemiştir.

Öğrencilerin sigara içme durumu ile ilişkili faktörler tablo 13'te verilmiştir.

Tartışma

Bu araştırma Mardin' de Artuklu Üniversitesi sağlık yüksekokulu hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler arasında 309 öğrencinin katılımıyla tamamlanmıştır. Türkiye' de üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirildiği benzer çalışmalar mevcuttur (6,9,11-22). Sigara kullanımı dünyada ve ülkemizde önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sorunların çözümü ve sağlık davranışlarına yansımaları açısından öğrencilerde sigara kullanımı ve ilişkili olan değişkenlerin belirlenmesi önemlidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %38.5' i ailesiyle kalmakta olup yurtda kalan öğrenci oranı %33.3' tür (Tablo 1). Araştırmamızda öğrencilerin ailesiyle birlikte yaşama durumuyla sigara içimi arasında istatistiksel anlamlılık saptanmamıştır (Tablo 13, $p>0.05$). Yine öğrencilerin diğer ikamet yerleriyle sigara içimi arasında da istatistiksel anlamlılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Çilingir ve arkadaşları

Tablo 11. Öğrencilerin Bazı Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Sigara İçme Durumları

Tanıtıcı Özellikleri (n=309)	Sigara İçme Durumu				X ² / p
	İçmiyor		İçiyor		
	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet (n=309)					
Kız	137	81,1	32	18,9	39.097/0.000
Erkek	66	47,1	74	52,9	
Yaşları (n=309)					
18-20 yaş arası	84	41.4	28	26.4	8.523/0.036
21-24 yaş arası	111	54.7	69	65.1	
25-28 yaş arası	7	3.4	7	6.6	
28 ve üzeri	1	0.5	2	1.9	
Baba Eğitim Düzeyi (n=309)					
Okuryazar değil	22	10.8	8	7.5	11.254/0.047
Okuryazar	16	7.9	20	18.9	
İlkokul	60	29.6	35	33.0	
Ortaokul	36	17.7	19	17.9	
Lise	44	21.7	15	14.2	
Üniversite	25	12.3	9	8.5	
Ders Durumu (n=309)					
İyi	101	75.9	32	24.1	10.873 / 0.004
Kötü	29	58.0	21	42.0	
Değişiyor	73	57.9	53	42.1	
Babalarıyla Olan İlişkileri (n=309)					
Yaşamıyor	14	77.8	4	22.2	15.974 / 0.007
Çok İyi	80	74.1	28	25.9	
İyi	70	68.0	33	32.0	
Orta	27	51.9	25	48.1	
Kötü	7	38.9	11	61.1	
Çok Kötü	5	50.0	5	50.0	
Yaşanılan Konuta Göre Sigara İçilme Durumu (n=309)					
İçiliyor	104	56.2	81	43.8	18.382 / 0.000
İçilmiyor	99	79.8	25	20.2	
Öğrencilerin Annelerinin Sigara Alışkanlığı (n=309)					
Yaşamıyor	4	44.4	5	55.6	10.594 / 0.014
Hiç İçmedi	155	70.8	64	29.2	
İçiyor	25	61.0	16	39.0	
İçiyordu, bıraktı	19	47.5	21	52.5	
Toplam	203	65.7	106	34.3	

*Satır yüzdeleri alınmıştır.

yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin ikamet yeri ile sigara içimi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuşlardır (14). Günbatır ve ark. (12) ise öğrencilik yaşamını ailesinin dışında geçirenlerde sigara içme oranının ailesi ile birlikte kalan öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit

etmişlerdir. Araştırma bulgularımız bu sonucuya literatürle uyumlu değildir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin babalarının %45.6' sı sigara içmektedir. Aynı öğrencilerin annelerinin sigara içme oranı %13.3 iken, sigara içen büyük erkek kardeş oranı %42.7,

sigara içen abla oranı %16.5, sigara içen arkadaş oranı toplamda %83.2' dir (Tablo 3). Araştırmamızda öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık mevcuttur (Tablo 11,12, $p < 0.05$). Ancak büyük erkek kardeşle babanın sigara alışkanlığı ile öğrencilerin sigara içimi arasında istatistiksel anlamlılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Mayda ve ark.'nın (22) yapmış olduğu benzer araştırmada annesi, babası, veya kardeşi sigara içen öğrencilerin sigara içme oranı yüksek bulunmuştur. Günbatır ve ark.'nın (12) yaptığı

çalışmada ise sigara içen öğrencilerin kardeşlerinin %58.8' i, babalarının %55.9' u sigara içmektedir. Çilingir ve ark. (14) araştırmalarında öğrencilerin babalarının %74.5'inin, kardeşlerinin %43.1' inin, annelerinin %19.1' inin sigara içtiğini tespit etmişlerdir. Bu konuda yapılmış Pıçakçefe ve ark.'nın (13) yaptığı bir başka benzer çalışmada öğrencilerin annelerinin sigara içme oranı %13.8, babalarının %47.3, evde bulunan diğer kişilerin (abi,abla, kardeş gibi) %31.5 olarak bulmakla birlikte evde bulunan diğer kişilerin sigara içimi ile öğrencilerin sigara içimi arasında istatistiksel anlamlılık bulunmuşlardır. Kılıç ve ark. (15) da

Tablo 12. Öğrencilerin Bazı Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Sigara İçme Durumları

Tanıtıcı Özellikleri (n=309)	Sigara İçme Durumu				X ² / p
	İçmiyor		İçiyor		
	Sayı	%	Sayı	%	
Büyük Kız Kardeşin Sigara Alışkanlığı (n=309)					
İçmiyor	149	72.0	58	28.0	12.557 / 0.002
İçiyor	30	58.8	21	41.2	
Kız kardeşi yok	24	47.1	27	52.9	
Yakın Arkadaşlarının Sigara Alışkanlığı (n=309)					
Çoğu İçiyor	26	34.2	50	65.8	45.679 / 0.000
Bazıları İçiyor	134	74.0	47	26.0	
Hiçbiri içmiyor	43	82.7	9	17.3	
Sigara Sağlığa Zararlı mıdır? Soruna Yanıtları (n=309)					
Evet	190	69.9	83	30.4	15.825 / 0.000
Hayır	13	36.1	23	63.9	
Toplam	203	65.7	106	34.3	

Tablo 13. Öğrencilerin Sigara İçme Durumu ile İlişkili Faktörler

Tanıtıcı Özellikleri (n=309)	Sigara İçme Durumu				X ² / p	OR(%95 CI)
	İçmiyor		İçiyor			
	Sayı	%	Sayı	%		
Cinsiyet						
Kız	137	81,1	32	18,9	39.097/0.000	4.80 (2.88-7.97)
Erkek	66	47,1	74	52,9		
Annenin Çalışma durumu						
Hayır	196	65.8	102	34.2	0.21/0.884	1.09 (0.31-3.83)
Evet	7	63.6	4	36.4		
Aileyle Birlikte Yaşama Durumu						
Hayır	120	67.0	59	33.0	0.341/0.559	1.15 (0.717-1.85)
Evet	83	63.8	47	36.2		
Konutta Sigara İçilme Durumu						
Evet	104	56.2	81	43.8	18.382/0.000	0.324(0.192-0.549)
Hayır	99	79.8	25	20.2		

çalışmalarında öğrencilerin sigara içme alışkanlığı ile ebeveynlerinin sigara içme alışkanlığı arasında herhangi bir ilişki saptamazken, kardeşleri sigara içenlerin içmeyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla sigara içtiğini ifade etmişlerdir (15). Çalışkan (21) yapmış olduğu araştırmada öğrencinin ailesinde sigara içenlerin bulunmasının sigara içme olasılığını %4.6 kat artırdığını ifade etmiştir. Öğrencilerin sigara kullanımını etkileyen faktörlerden biriside ebeveynlerinin veya kardeşlerinin sigara içiyor olmasıdır. Çalışmamız bu sonuçları literature sonuçlarıyla uyumludur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %34.3' ü sigara içmektedir (Tablo 4). Bu konuda yapılmış araştırma sonuçlarına baktığımızda öğrencilerin sigara içme oranlarının %11.2 ile %29.0 arasında değiştiği görülmektedir (6,9,11,12,14,15,18,20). Araştırmamızda tespit ettiğimiz sigara içme oranlarının literature sonuçlarının oldukça üstünde olması, üstelik sağlık öğrenimi gören öğrencilerde bu oranın yüksekliği oldukça düşündürücüdür.

Gruptaki öğrencilerin annelerinin %53.1'i, babalarının ise %9.7'si okur-yazar değildir (Tablo 2). Öğrencilerin annelerinin %13.3'ü sigara içiyorken, babalarının %45.6'sı sigara sigara içiyor. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel anlamlılık mevcut değilken ($p>0.05$), baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin sigara içme durumu arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir (Tablo11, $p<0.05$). Ancak Kılıç ve Ek yaptığı benzer çalışmada sigara içen ve içmeyen öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumuna göre dağılımı incelediğinde gruplar arası farkı istatistiksel olarak anlamlı bulmamışlardır (15). Tanrıku ve ark. (8) yaptıkları araştırmayla aynı sonuca ulaşmışlardır. Dayı arkadaşları ise çalışmalarında öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyi yüksek olanlarda tütün kullanımını istatistiksel olarak anlamlı bulmuşlardır (17). Bizim araştırma bulgumuza göre baba eğitim düzeyi öğrencilerin sigara içimini etkilemektedir ve öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile babalarının eğitim düzeyi arasında ciddi fark vardır. Aynı şekilde öğrencilerin annelerinin sigara içme oranlarıyla babalarının sigara içme oranları arasında da ciddi fark vardır. Eğitim düzeyinin yüksekliğinin sigara içimini etkileyen bir faktör olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin %54.7'si kız, %45.3'ü erkek'tir (Tablo 1), kız öğrencilerin sigara içme oranı %18.9 iken, erkek öğrencilerde bu oran %52.9' dur. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sigara içme durumları arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir (Tablo 11, $p<0.05$). Turhan ve ark.' nın (23)

üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmaya göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre sigara kullanım sıklığı daha yüksektir. Yıldırım Kaptanoğlu ve ark. (18) çalışmalarında sigara içme oranını erkek öğrencilerde %28.4, kız öğrencilerde %21.4 olarak ifade etmiş olup aradaki farkı anlamlı bulmuşlardır. Dayı ve ark. (17) araştırmalarında tütün kullanım oranının erkeklerde (%55.2) kızlara (%29.0) göre daha yüksek bulmuş olup aradaki farkı anlamlı bulmuşlardır. Araştırma sonuçlarımız beklenildiği üzere literature sonuçlarıyla uyumlu olup, kız öğrencilerin bu konuda daha duyarlı olması ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Gruptaki öğrencilerin %43.0'ı ders durumlarını iyi olarak ifade etmiştir (Tablo 1). Öğrencilerin ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişim trendinde sigara içme oranlarının arttığı görülmektedir (Tablo 11, $p<0.05$). Dayı ve ark.' nın (17) yapmış olduğu araştırmaya göre başarı algısı kötü olan öğrencilerin tütün kullanımının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Yıldırım Kaptanoğlu ve ark.' nın (18) üniversite öğrencileriyle 2012'de yaptığı benzer araştırma sonuçlarına göre; GANO (Genel Akademik Not Ortalaması) ile sigara içme arasında negatif korelasyon vardır. Öğrencilerin GANO puanları düştükçe sigara içme oranları artmaktadır. Araştırma sonucumuz literature bulgularıyla paralel olup, sigaranın bu sorunla başetme aracı olarak görüldüğünü düşündürebilir.

Gruptaki öğrencilerin %83.2'sinin arkadaşının sigara içtiği tespit edilmiştir (Tablo 3). Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla yakın arkadaşlarının sigara içme durumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Tablo 12, $p<0.05$). Tanrıku ve ark.' nın (8) konuyla ilgili çalışmalarında öğrencilerin sigara içme davranışlarıyla yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı arasında belirgin bir ilişki saptanmıştır. Yazıcı ve Şahin ise araştırmalarında kızların %37.9'unun, erkeklerin ise %50.8'inin sigaraya başlamalarında arkadaş etkisinin en önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir (19). Araştırma bulgumuz literatürle uyumlu olarak sigara kullanımı için önemli risk faktörlerinden biri olan arkadaşların sigara kullanımını doğrular niteliktedir. Yine bu sonuçların öğrencilerin bulunduğu sosyal çevrenin ve arkadaş ortamının birbirlerini etkilemelerinin ne kadar önemli olduğunun bir göstergesi olabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin sigaraya başlama nedenleriyle ilgili olarak ilk sırada %31.1 ile keyif ve zevk için, ikinci sırada %26.4 ile stress, sıkıntı sebebi yer almaktadır. Çilingir ve

ark.'nın (14) yaptığı araştırmada bu nedenler arasında %79.1 ile moral bozukluğunu, hemşirelik bölümü öğrencilerinde %50.9, ebelik bölümü öğrencilerinde %78.0 ile arkadaş çevresini, yine hemşirelik bölümü öğrencilerinde %40.9, ebelik bölümü öğrencilerinde %14.6 ile özentiyi sebep olarak göstermişlerdir. Çapık ve Özbiçakçı (11) ise araştırmalarında bu nedenleri; arkadaş etkileşimi/ortamı (%35.8), stress (%24.5), özent/merak (%22.6), kendini ispatlama isteği (%11.3) şeklinde sıralamışlardır. Mayda ve ark. (22) Düzce'de yaptıkları araştırmada öğrencilerin sigaraya başlama nedenlerini arkadaş etkisi (%37.0), özent (%28.0), merak (%28.8) olarak sıralamışlardır. Pıçakçife ve ark. (13) ise araştırmalarında %19.6 ile arkadaş, %2.2 ile aile, %2.2 ile medya, %59.2 ile stress, %2.2 ile sosyalleşmek gibi nedenler sıralamışlardır. Sonuç olarak öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri yeri ve sıklığı değişmekle birlikte benzer nedenlerdir.

Araştırmaya katılmayı kabul eden sigara içen öğrencilerin %64.1'i sigarayı 18 yaş'ın altında denediğini ifade etmiştir (Tablo 5). Turhan ve ark.'nın (23) konuyla ilgili çalışmalarında öğrencilerin %69.3'ünün sigarayı ilk deneme yaşı 18 yaş altı olarak tespit edilmiştir. Çalışkanın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırmada ise bu oran %91 olarak bulunmuştur. Yiğitalp ise yaptığı araştırmada öğrencilerin %47.2'sinin 15 yaş altında sigaraya başladığını bildirmiştir. Ülkemizde literatürde konuyla ilgili yapılmış araştırmalarda sigara başlama yaş ortalamasının ise %16.2 ile %17.8 arasında değiştiği görülmektedir (13,15,22). Ülkemizde 18 yaşından küçüklere tütün ve mamüllerinin satılmasının yasaklanmış olması ve böylece çocukların korunması hedeflenmişken bu veriler özellikle ortaöğretim öğrencilerinin hedef alınarak yürülmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan sigara içen öğrencilerin %30.4'ü sigaranın sağlığa zararlı olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla sigara sağlığa zararlı mı? sorusuna yanıtları arasında istatistiksel anlamlılık bulunmuştur (Tablo 12, $p < 0.05$). Korkmaz ve ark.'nın (7) yaptığı araştırmada öğrencilerin sigara ile ilgili bazı sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun (%92.3) sigaranın sağlığa olan zararlarını yeterince bildiği saptanmıştır. Altay ve Çetin (6) ise araştırmalarında sigara içen öğrencilerin %93.2'sinin sigarayı sağlığa zararlı olması sebebiyle bırakmadığı istediklerini tespit etmişlerdir. Bu veriler öğrencilerin büyük çoğunluğunun sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bildiğini bun rağmen

içiciliğe devam ettiğini, içicilerinin ise sigarayı bırakmak için desteğe gereksinim duyduğunu göstermesi açısından düşündürücüdür.

Araştırmaya katılmayı kabul eden sigara içen öğrencilerin %50.0'ı sigara içme konusunda hiç kimseye özenmediğini, %26.4'ü arkadaşlarına özendiyini, %5.7'si babasına özendiyini ifade etmiştir (Tablo 7). Yüksel ve Cücen ise konuyla ilgili araştırmalarında öğrencilerin %56.7'sinin arkadaşlarına özendiyini, %12.0'nin anne-baba ve kardeşlerden oluşan aile bireylerine özendiyini saptamışlardır (20). Bu oranlar bu yaş grubu için arkadaş ortamının sigaraya başlamada etkisini bir kez daha ortaya koyması açısından önemlidir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan öğrencilerin %34.3'ü sigara içmektedir. Öğrencilerin ailesiyle birlikte yaşama durumuyla sigara içimi arasında istatistiksel anlamlılık saptanmamıştır. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla annelerinin, büyük kız kardeşlerinin ve yakın arkadaşlarının sigara alışkanlığı arasında istatistiksel anlamlılık mevcuttur. Ancak büyük erkek kardeşle babanın sigara alışkanlığı ile öğrencilerin sigara içimi arasında istatistiksel anlamlılık bulunmamıştır. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel anlamlılık mevcut değilken, baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin sigara içme durumu arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile sigara içme durumları arasında istatistiksel anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrencilerin ders durumlarının iyiden kötüye doğru değişim trendinde sigara içme oranlarının arttığı görülmektedir. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla yakın arkadaşlarının sigara içme durumları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin sigaraya başlama nedenleriyle ilgili olarak ilk sırada %31.1 ile keyif ve zevk için, ikinci sırada %26.4 ile stress, sıkıntı sebebi yer almaktadır. Araştırmaya katılmayı kabul eden sigara içen öğrencilerin %64.1'i sigarayı 18 yaş'ın altında denediğini ifade etmiştir. Gruptaki sigara içen öğrencilerin %30.4'ü sigaranın sağlığa zararlı olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin sigara içme durumlarıyla sigara sağlığa zararlı mı? sorusuna yanıtları arasında istatistiksel anlamlılık bulunmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden sigara içen öğrencilerin %50.0'ı sigara içme konusunda hiç kimseye özenmediğini, %26.4'ü arkadaşlarına özendiyini, %5.7'si babasına özendiyini ifade etmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

--Sigara ile mücadelede önemli olanın sigaraya başlamayı engellemek olduğu gerçeği ile öncelikle

sigaraya başlamayı önlemeye yönelik önlemler alınmalıdır. Çünkü ailesinde ebeveynleri sigara içen bir çocuk sigarayı büyümenin bir sembolü olarak görmektedir. Ayrıca, özellikle anaokullarından itibaren sigaranın sağlığa zararlarını anlatan aktivitelerin ve bilgilendirme seminerlerinin yapılması şarttır. Okullarda bu konuda çok sayıda afişlere yer verilmeli, derslerde sigaranın zararları üzerine sürekli vurgular yapılmalıdır. Özellikle gençleri, ergenlik çağına başında, sigara içme alışkanlığını edinmeden önce hedef almak, sigara tüketim oranlarını azaltmakta çok önemli bir rol oynayabilir.

-Kitlel medya kampanyaları çok sayıda gence sigara kullanımını önleme mesajlarını doğrudan iletebilir.

-Sigara içenlere yönelik olarak;

-Her çeşit medya kanalı kullanılarak verilen etkili sigara karşıtı mesajlar örneğin; fiziksel zararları gösteren çarpıcı resim ve çizimlerin kullanıldığı kampanyalar, kullanıcıları sigarayı bırakmaya ikna etmekte özellikle etkili olabilir. Yine sigarayı bıraktırma polikliniklerinin sayısı artırılarak destek mekanizmaları çoğaltılabilir.

Kaynaklar

- World Health Organization. World Health Report 2002. Geneva; 2002. http://www.who.int/whr/2002/en/whr_02_en.pdf, Erişim Tarihi: 06.04.2016.
- Filiz Z. Üç Yönlü Log-Lineer Modeller ile Üniversite Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Nargile İçme Nedenlerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Eskişehir Üniversitesi Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2008; 8(2): 225-250.
- Uluslararası katılımlı 3. Sigara veya Sağlık Ulusal Kongresi Sonuç Bildirgesi. 01.12.2006, Ankara. <http://www.tutunsuzyaşam.org/dosya/SonuçBildirgesi.doc>.
- Gerçek C. Okullarda Sigara Eğitime Yönelik Yapılan Deneysel Araştırmaların Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi 2009; 26: 21-29.
- Kara S, Yıldırım Baş F, Açıkalin C. Sigara içme davranışları ve etkili faktörler: Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinin ilk ve son sınıf öğrencileri üzerinde çalışma. Smyrna Tıp Dergisi 2011: 16-20.
- Altay B, Çetin A. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Sigara İçmeyi Etkileyen Faktörler. O.M.Ü. Tıp Dergisi 2007; 24(2): 52-61.
- Korkmaz M, Ersoy Siddıka, Özkahraman Ş, ve ark. Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Tütün Mamülleri-Alkol Kullanım Durumları ve Sigaraya Yaklaşımları. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2013; 20(2): 34-42.
- Tanrıkulu A.Ç, Çarman A.B, Palancı Y, ve ark. Kars İ İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörleri. Türk Toraks Dergisi 2009; 10: 101-106.
- Battaloğlu İnanç B. Ebelik Bölümü Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler ve Aile Sosyal Desteği. Euras J Fam.Med 2015; 4(1): 29-35.
- Hızel Bülbül S, Güçlü M, Dibek Mısırlıoğlu E. Kırıkkale İl Merkezinde ve Lise Öğrencilerinde Sigara ve Alkol Alışkanlıkları ve Etkileyen Faktörler. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi 2013; 4: 168-172.
- Çapık C, Özbıçakcı Ş. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Bağımlılık Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 2007; 4(2): 1-12.
- Günbatar H, Sertoğullarından B, Ekin S. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerine Uygulanan Sigara Anket Sonuçları. Van Tıp Dergisi 2014; 21(1): 29-33.
- Pıçakçefe M. ve ark. Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçicilik Sıklığı ve İçiciliği Artıran Nedenler. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007; 6(4): 267-272.
- Çilingir D, Hintistan S, Öztürk H. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlıkları ve Etkileyen Faktörler. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2012; 1(2): 69-85.
- Kılıç N, Ek H.N. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigaraya Yönelik, Bilgi, Tutum ve Davranışları. Sağlık Bilimleri Dergisi 2006; 85-90.
- Altın R. ve ark. Tıp Fakültesi Hastanesinde Çalışanlarda Sigara İçme Prevelansı ve Sigaraya Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi. Kocatepe Tıp Dergisi 2004; 5(2): 63-67.
- Dayı A, Güleç G, Mutlu F. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı. Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences 2015; 28(4): 309-318.
- Yıldırım Kaptanoğlu A, Polat G, Soyer M. Marmara Üniversitesi Öğrencilerinde ve Öğretim Üyelerinde Sigara Alışkanlığı ve Durağan Maliyet İlişkisi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2012; 2(2): 119-125.
- Yazıcı H, Şahin M. Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Tutumları ile Sigara İçme Statüleri Arasındaki İlişki. Kastamonu Eğitim Dergisi 2005; 13(2): 455-466.
- Yüksel S, Cücen Z. Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara Alışkanlığının Sorgulanması. Türk Toraks Derneği 2012; 13: 169-173.

21. Çalışkan Ş. Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2015; 8(2): 23-48.
22. Mayda A.S. ve ark. Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler. Düzce Tıp Dergisi 2011; 13(1): 26-31.
23. Turhan E, ve ark. Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Şiddet ve Bazı Psikolojik Özellikler. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi 2011; 9(1): 33-44.
24. Yiğitalp G. Factors Affecting Smoking Status of Nursing Students and Their Addiction Levels. Turk Thorac J 2015; 16: 121-127.